

רועה ורואה

ואתמכם עוד עקר שני יש כבנתם הקסידות, והוא טובת הדור, שהנה ראוי לכל חסיד שיחפץ במעשיו לטובת דורו בלו לנפוח אותם הלקח צליהם, והוא ענין הפתח (ישיבה ג. י): "אמרו צדיק כי טוב, כי פרי מעלליהם יאכלו" - שכל הדור אוכל מפרותיו. וכן אמרו זקונם לבקרה (כבא בתרא טו. א): "הבש ביה עין" (במכר י. ב) - אם יש מי ששמן על דורו קצץ? והתראה שיהיה רצונו של מקום, שיהיה חסידו ישראל מופים ומקפדים על כל שאר הפרגנות שבהם, והוא מה שאמרו זקונם לבקרה בלחב ומיניו (ירקא ירכה ל. יב): "באו אלה ויכפרו על אלה; שאין הקדוש ברוך הוא חפץ באבן הקרשים, אלא מצוה משלת על הקסידים להשפיל לנפוחם ולכפר עליהם. והן צריך שיעשה כבנת עבודתו וגם בתפלתו בפעל, דהיינו שיתפיל על דורו לכפר על מי שצריך כפרה ולהשיב בתשובה מי שצריך לה, וללמד סגנונה על הדור בלו.

דבר אמרו זקונם לבקרה (ימא עו. א) על פסוק "ואני באתי בך בקרי" (ויאל י. יב), שלא חזר גבראל ונקט לפנים מן הפרגוד אלא קשלמד סגנונה על ישראל. וגדעון נאמר לו (שופטים ו. יד): "לך בקחך זה", לפי שלמד סגנונה על ישראל. כי אין הקדוש ברוך הוא אוהב אלה למי שאוהב את ישראל, וכל מה שאדם מגדיל אהבתו לישראל - גם הקדוש ברוך הוא מגדיל עליו. ואלה הם הרועים האמתיים של ישראל שהקדוש ברוך הוא חפץ בהם הרבה, שמוקרים עצמם על צאנו, ורושעים ומשפילים על שלומם וטובתם ככל הנרצים, ועומדים תמיד בפרץ להפיל עליהם לבשל הגזרות הקשות ולפתח עליהם שער הנבחה. הא למק זה דומה? לאב שאינו אוהב שום אדם יותר ממי שהוא רואה שאוהב את בני אברהם נאמנה, והוא דבר שהנשבע יציר עלי.

הוא ענין פתן גדול שאמרו עלי (מכא יא. א): שהיה להם לבקש בתמים על דרכם ולא בקשו. וכן אמרו (סס): והוא גברא דאכלה ארץ ברחוק קלת פרסי דבי יהושע בן לוי, ולא אפשעו אליהו בנבחה. הרי לך בחובה המשלת על הקסידים לבקש ולהשפיל על בני דומם! והנה כבר פארנו חלקי הקסידות האשמים, ופרשנים מסתירים לכל שכל ולכל לב שהור להתנגד גם בדרך הקשר לפי הפרשים האלה, כל דבר כפחה.

מספר ימים - סוף סוף י

הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל, ראש ישיבת "מרכז הרב", היה דמות ציבורית ידועה, והשפעתו היתה רחבה ועמוקה. כבנו וממשיך דרכו של מרן הראי"ה קוק זצ"ל, היתה לו מעורבות שלמה ומלאה בכל מה שהתחולל בעולם ובגם ישראל בפרט. ביחס לכל מאורע היתה לו עמדה ברורה, עמדה המבוססת על יסודות תורניים עמוקים ואינטימי, ואת דעתו "דעת תורה", הנקיה מכל נטייה צדדית, לא היסס מלהשמיע בקול צלול וברור.

מעניין של הרב צבי יהודה לא עלולו החסרונות של מדינת ישראל, אולם מתוך ההבנה התורנית הגדולה והעמוקה, וראיית התמונה השלמה, היה ברור לו שקיומה הוא שלב משמעותי מאד באוהל. ההכרה בתמורות הגדולות שעבר עמו בעשרות השנים האחרונות, מידת הכרת הטוב הפשוטה, וראיית נפלאות ה' והישועות הגדולות עין בעין, מחייבים לדעתו להגיע להכרה, שהתהליך המתגלה לעינינו הוא התליך הגאולה לו ייחל עם ישראל מתוך תפיסה זו מתבקשת ומתחייבת ההכרה ברשויות המדינה בכלל ובצבא ההגנה לישראל בפרט כבעלי קדושה עצמית. כך אכן סבר הרצ"ה, וזוהו דו הפעל.

על המשמעות הרוחנית של מדינת ישראל כ"סוד כיסא ה' בעולם" כתב כבר מרן הראי"ה בספרו (אורות עמי קס) עוד לפני שזו נוסדה. אולם מורנו הרב צבי יהודה היה מי שניצב כל העת, והביע, וחזר והביע בכל דרך אפשרית ועל כל במה את ביטוי ההכרה, התמיכה, השמחה וההודאה על כל הטוב שזכינו לו מאת ברוך עולם בהקמת המדינה ובמלחמות שאחריה. בדרך זו חינו הרצ"ה את אלפי תלמידיו, ועל ידי פעולות הציבוריות המעשיות, כמו בניית ההתיישבות ביהודה ובשומרון, היו פועל יוצא מהכרתו זו, ועל אף הסכנות הזמניות והתסבוכות הארעיות, כדוגמת מלחמת יום הכיפורים העקובה מדם, לא זו הרצ"ה בכהוא זה מהנחות היסוד שלו ביחס להתליך הגאולה וביחס למדינת ישראל.

בבואנו לספר על מסכת חייו של אדם גדול זה, שתחושת הישועה פיעמה בו יום שעה שעה, אותה חי עליה דיבר, ולהשלמתה ציפה, מצאנו לנכון לקרוא לספר בשם "משמיע ישועה".

את הפועלת הציבורית של הרב צבי יהודה זצ"ל הכירו רבים, אולם התכונות הייחודיות שאיפיינו את דמותו דומה שאינו ידועת אלא למתי מעט. הרצ"ה היה תלמיד חכם, גדול בתורה, בעל ידע נרחב ביותר בתחומים השונים של ההלכה והאגדה. הוא היה צדיק במעשיו, ודקדקן מאין כמוהו בפרטי הלכה ובעל חסד מופלג עם תלמידיו ועם קרובים ורחוקים. את היה הגונה ודעתו, ידעו אודיו בכל תחומי הרוח ובעל השקפת עולם אמונית מוצקה וברורה, אותה הנחיל לתלמידיו בשיבה ומחוצה לה. הרב צבי יהודה היה מנהיג ציבור אמוני, שהפעולות האישיות שלו, ושל הבאים מכותו, השפיעו השפעה מכרעת על דורו ועל דורות עולם.

בכל אחד מתחומים האלה היה הרב צבי יהודה מיוחד מעל ומעבר למקובל, ובלא כל השוואה לאחרים. אולם מעבר לייחודיות ולהצטיינות בתחומים המפורטים השונים, הולכת ומצטיינת כאן דמות, שהדגמה להישגים האישיים שלה, לנוחיות האישיות, ואף לצרכים הפרטיים המינימליים ביותר היא ממנה והלאה. אנו עוסקים כאן באדם שכל עניינו הוא בקדוש, שדאגתו היא לאחרים ולא לעצמו, שטובת הכלל מדריכה את נשמתו ולא שיעורו יותר מאשר טובת הפרט. הדבר שמטריד את מוחו של אדם זה ביום ובלילה אינו אלא שלומם ושלמותם של תורת ישראל, עם ישראל וארץ ישראל.

רק כך ניתן להבין סיפורים על הרצ"ה, שבמבט ראשון יכולים להראות תמוהים, ולחלוטין לא מובנים. כך מספר הרב חיים צבי ורונברג בספרו זה על בוקר יום השבת, בו סיפר הרב על הקושי ברמב"ם בהלכות תמורה, ועל התירוץ לאותו קושי שהתגלה לו בחלום. אנשים מן הישוב רגילים להירדם כאשר רדפות אותם דאגות היום-יום - דאגות הפרנסה, העבודה, המשפחה וכדומה. אולם בני הגליה מוטרידים יותר מקושיהם שהתעוררו להם תוך כדי לימודם. וכאשר נרדם האדם עם קושי למדני, זוכה הוא בשנתו לגלוי התירוץ ישירות משמים.

ומעשה נוסף. מסופר בספר זה על כך שרופאי בית החולים שאלוהו פעם כשהיה מאושפז בבית"ח "הדסה" מה טאב לו, והוא השיב "כואב לי שכל כך הרבה יהודים נמצאים בגלות..."

כאשר מדובר באדם מן הישוב תשובה זו תיראה ודאי מופרכת ומנותקת לחלוטין מהמציאות, אולם כשמדובר ברב צבי יהודה, הרי שתשובה זו היתה כנה לגמרי, הגיונית וסבירה.

הרב צבי יהודה - יום פטירתו - סוף סוף י

אכן בדבר השני שבענין זה, ואשר על הדבר הזה הדגיש רבנו את הצורך לקרוא אותו בשם "ציקר" שבענין זה, - כאן האריך ביותר לבאר ולפרט ולבסס. כונה עיקרית זו, של ענין החסידות, שהוא טובת הדור, מבורר בדברי רבנו אלה, שהיא ג"כ כוללת שני החלקים: א' להתכוין לזה במעשי העבודה ובי' להתפלל ע"ז בפועל. והחלק המיוחד הזה, של פעולת התפלה לטובת הדור, שוב מפורט הוא בדברי רבנו לשלשה חלקים: לכפר על מי שצריך כפרה, להשיב בתשובה מי שצריך לה, ללמד סניגוריא על הדור כולו.

משה רבינו שקול כנגד כל ישראל. נשמה של תורה, של קדושה. ישראל ואורייתא וקוב"ה חד הוא. משה רבינו, הוא אישיות שכוללת את כל ישראל במובן התורה. השם "משה", הוא כינוי לתלמיד חכם. מתוך הוועוץ הנורא של מעשה העגל - המשבר הנורא, וזה יגרום פירוד, ניתוק בין ישראל לקב"ה? מכאן הביורור: חס ושלום!

בגמרא בפסחים פו. על מה שנאמר להושע הנביא: "קח לך אשת זנונים". כל נביא היה קדוש וטהור וחסיד. וכאן דבר נורא. ממש גיהנום. אבל זו גזרה אלוהית על הושע הנביא: "קח לך אשת זנונים". למה? "הבוחר בעמו ישראל באהבה", ואתה אומר לי להפחד מישראל? תשובה הגונה לנביא, לאדם גדול מאור, שלגדול מוסריותו וקדושתו, אינו יכול לטבול עוד את מצב העם, ומתיאש במקום לבוא ולנחם את רבוננו של עולם: בניך הם, בני אברהם יצחק ויעקב, הוא אומר: "העבירים באומה אחרת".

גם במצבים היותר מסובכים אין ניתוק בין הקב"ה וישראל, ומתוך כל הסיבוכים מתגלה מה זה נצח ישראל. משה רבינו הוא הרועה האמיתי, "רעיא מהימנא". הוא מוסר את גפשו, את נשמתו, את חייו, בשביל כלל ישראל, בכל תוקף. ומתוך כך מתברר ומתגלה "נצח ישראל" שאין בו שינוי. ומכאן, לימוד לכל הדורות: צדיקי ישראל האמיתיים, מוסרים לא רק את הגוף אלא את הנשמה בשביל כלל ישראל. זהו ענינם של הרועים האמיתיים, וזהו תוקף מסירות נפשם: לגלות את ברית אבות, את הדבקות, את הקשר הנצח.

מתוך התורה בראשית - יתקן את פסוק

4
"אני ההמשך האבסולוטי של אבא!" - ומשום כך ראה עצמו כמדבר בשמו של אבא. ומתוך כך ראה את עצמו לא רק כמי שרשאי לצוות ולתכנן, להתרוע ולהזהיר, אלא גם כמי שמחוייב לעשות זאת בתוקף אחריותו. וכמי ש"מורכב על כתיפו של אבא" עשה זאת לא - פעם בהרכבה יותר תקיפות. וברור שראה כחובתו לעודד ולהפעיל, לחזק ולאגף.

8
"... בני שיחיה, אשר הוא, תודה לא-ל, הוא כמעט האחד עמי, המתרגל לעמוד על דעתי ולהקשיב את שיח נשמתני. נפשו ב"ה טהורה היא ועדינה, והוא מבוסס ב"ה בהמון רעיונות טובים ומאירים, שיהיו בע"ה לברכה לו ולעולם".
מתוך מכתב של הראי"ה קוק זצ"ל (אגרות הראי"ה חלק א', אגרת קב').
פסקה זו מתייחסת לבנו יחידו, הרב צבי יהודה זצ"ל, אשר היה או בן שבע עשרה שנה.

9
ראייה רציפה

כשם שמרן הראי"ה זצ"ל כשמו כן היה, בעל הראייה, החוזה הגדול של תחיית הקודש, כן היה רבנו הרצי"ה זצ"ל בעל הרציפה. רצונו הנחוש, קביעותו האיתנה, התמדתו הסבלנית, קמעא-קמצא, בעמל שנים, בצפייה ארוכת רוח - כל אלה גרמו להרחבתה והאדרתה של הישיבה המרכזית, להעמדת אלפי תלמידים ותלמידות, כולל מלוא רוחב ארצנו. כן ירבו, להפיכת בית מדרשו של הראי"ה זצ"ל לכח רוחני אדיר בציוניות הישראלית. נתאחד כולנו ונטהר את לבבנו להיות ראויים להמשיך את פועלם של צדיקים אשר פעלו עם א-ל, וכמהרה בימינו כסייעתא דמן שמיא יעלה האור ויבוא, יראה וירצה.

יהוה - אלהים - אלהים

10
מצד שני, בהנהגתו האישית, לא חשכ שראוי הוא לאומה, "אני כשלעצמי מה אני". כשהיינו נוסעים לחתונות מחרן לעיר, שכרנו טיולית, הוא לא היה מוכן לנסוע ברכב נפרד, וגם אפילו לשבת ליד הנהג, אלא טפס מאחור על המשאית כמו כולם, והנימוק לכך: "בתוך עמי אנכי יושבת", וזה לא היה פשוט לטפס ולרדת לאדם בגילו בשנות השבעים.

הרב זצ"ל (נתיב 13)

11
* היה חזון ומשגן את פסוקו של ישעיהו הנביא (נב', ח') - "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון". שואל היה לטיבו של הביטוי המיוחד הנה: וכי יש לך עין שהיא בתוך עיני? אלא שיש להתרגל לכוח את העין האנושית שלנו אל המבט האלוקי על מהלך ההסתוריה. או אז זוכים ורואים בשוב ה' ציון.

12
רבנו ז"ל היה אומר שכאשר הוא נמצא ליד הכותל הוא מרגיש שהוא נמצא במרכז העולם, ברומם של עולם, נפגש עם נשמת הכל, עם נשמת ההיסטוריה, עם סגולת האומה. האידיאל הלאומי שמאחד את האומה לדורותיה. הוא מרגיש שהוא נמצא במקום הכי גבוה בעולם. מצד אחד היה אומר שהוא מרגיש טהרה, טהרה מכל הקטנות מכל הצמצומים ומכל החשבונות הפעוטים שממלאים את החיים. התרוממות של היטהרות מכל הקטנות, כמו במקוה. יחד עם זה, מרגיש הוא, שעומד במקום הכי גבוה בעולם ומשקיף מכאן על כל העולם, על כל ההיסטוריה, על כל המציאות, לעילא ולעילא. זוהי הרגשה של אדם גדול ליד הכותל.

שירתה משה גבן 1923 אצל אצל
1915 ירושלים

13
במוזמר "למנוח לבני קורח" נאמצעו, במרוכזות, מופיע לנו ציוני, מצווה מדברי קבלה: "לכו חזו מפעלות ד'". בדברי קבלה ודברי תורה ישנם כמה ציונים כאלה: "בינו שנות דור ודור". בינו יש ללמוד ולהבין נפלאות מתורת ד', נפלאות מההשגחה האלוקית של "קורא הדרות מראש". "בינו שנות דור ודור" וכן "בינו בעתים בעם וכסילים מתי תשכילו".

"לכו חזו מפעלות ד'" נאמר לכולנו, לכל בית ישראל "ולכל רבבות עמך בית ישראל", כל אחד לפי מדרגתו - לכל בני האדם ולכל אומות העולם.

שירתה הציבה מנצח, יום ירושלים

14
"עין בעין יראו".
באותה מידה שנכיר בזה ונאמין בזה, יותר נראה "עין בעין... בשוב ד' ציון". יש להתבונן בפשט של הביטוי הזה: "כי עין בעין יראו בשוב ד' ציון". צריך קצת ביאור. לכאורה, מי שיש לו עין בתוך עין, צריך טיפול רפואי! אלא המובן הוא כמו אותה מליצה, כמו ביטוי אחר: "פנים בפנים דבר ד' עמכם". מה הוא "פנים בפנים"? "דבר ד' אל משה פנים אל פנים כאשר דיבר איש אל רעהו". יש משמעי ויש שומעי, והם מכוונים זה נגד זה, זה לעומת זה, ומתוך כך הדברים נקלטים, נשמעים ומתבררים.

15
כן הוא "עין בעין": מצב של הסתכלות אמיתית "עין ד' אל יראיו". "עין ד' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה". באותה מידה שהעין האנושית מכוונת אל העין האלוהית, או רואים "בשוב ד' ציון". אך באותה מידה שיש איזו מתיצה, שמתמעטת הראייה, שהעין האנושית אינה מכוונת באמונה שלמה ובראייה שלמה, בכל "מילי דראיה", באורות הראייה, בעולת הראייה וכל הראיות השייכות לזה, ככל שהראייה אינה משתלמת ומתבררת בכל התוקף של ראייה שלמה, - אז יש עיכוב ב"מירא בשוב ד' ציון"

15
אבל "עין בעין יראו בשוב ד' ציון". כלל שנכיר את הערכיות של מצוות ארץ-ישראל, ב"אוירא דארץ-ישראל מחכים", בקדושת התורה של ארץ-ישראל, בקדושת התורה של ירושלים, בקדושת לימוד וקיום התורה ההולכת ומתגדלת על ידינו, בתוכנו, ומתוכנו, על כל ישראל ועל כל חלקי בית ישראל בכל מדרגותיהם השונות והמגוונות של חזרה בתשובה וחזרה בעלייה, של ההתקדמות ביהדות, ההתרוממות ביהדות וההתרוממות באמונה אמיתית ושלמה שהולכת ומתגלה מכל החוגים, כלפי כל המצבים השונים בארץ-ישראל, כלפי ארץ-ישראל וכלפי ירושלים, ומתוך כך כלפי כל הגולה כולה שהולכת ונמשכת אלינו מתוך חזון העצמות היבשות, ככל שנכיר את השליחות האלוהית שלנו, את התפקיד האלוהי שלנו של מסירות נפשנו על התורה, מכאן, מתוך ארבע אמות אלו הקדושות שלנו, ככל שנדע, נוכיח ונשגן לנו זאת, יותר ויותר תגלה ההצלחה הגדולה, הסייעתא דשמיא הגדולה, עלינו ובתוכנו ומתוכנו, על כל המרחב הגדול של קידוש השם, של ראיית דבר ד', יותר ויותר יתגלה המשך וכיזי הרבים על ידינו, מכאן בתוכנו, ועל ידינו ומתוכנו בכל מלוא רוחב ארצנו כולה, ובכל בית ישראל כולו, ובכל השתלמות ארץ ישראל השייכת כולה לעם ישראל השלם כולו, ובכל חלקי בית ישראל ההולכים ומתקבצים, משתכללים ומתכנסים בכל מלוא קדושתם מתוכנו על ידינו, ככל חזון העצמות היבשות המתגלה ב"נותני בכס רוח וחיותם", בתחייה שלמה, בניינו שלם, בחינות שלמה, בהתגלות של דברי אלוהים חיים, המחיים אותנו, ומחיים מתוכנו, מתוך שקידת התורה, זכות התורה, קדושת התורה, לימוד התורה, ביאור ובירור הלכה אמיתית ממקורה של תורה, בקיום ובלימוד, בדקדוק המצוות, בניינו ירושלים, ובמסירות נפש על כל אלה, ומתוכנו על כל אחינו בית ישראל שבארץ-ישראל ושבחוץ לארץ, ונזכה יותר ויותר במהרה לאור.

שירתה הציבה - מנצח - יום ירושלים